

FSS yttrande över Socialdepartementets förslag om Förebyggande och behandling av spelmissbruk – Ds 2015:48

Diarienumr.: S2015/06746/FST

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har beretts tillfälle att lämna synpunkter över rubricerad remiss.

Sammanfattning

FSS *avstyrker* förslaget. Ansvarsgränsen mellan huvudmännen behöver analyseras och förtydligas innan det kan vidtas någon vidare utredning kring förändring av regelverken. Ansvaret för spelmissbruk skall inte blandas ihop med alkoholmissbruk och substansmissbruk utan en fördjupad analys.

Bakgrund

Av promemorian framgår att spelområdet präglas av delvis konkurrerande och motstridiga intressen där intresset av att värna socialt skydd ibland ställs mot intresset av intäkter för stat, ideella organisationer och näringsliv.

Promemorian föreslår att socialnämndens ansvar för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra substanser även ska omfatta spel om pengar genom en ändring i socialtjänstlagen. Socialnämnden föreslås även ges ett utvidgat ansvar för att motverka spel om pengar bland barn och unga. Därutöver föreslås att kravet på överenskommelse enligt 5 kap. 9a § socialtjänstlagen samt 8b § hälso- och sjukvårdslagen om samarbete mellan kommun och landsting rörande personer med missbruk och beroende även ska omfatta personer som missbrukar spel om pengar.

I promemorian föreslås att landstinget ska finansiera en del av den behandling som spelmissbrukaren är i behov av. Hur stor del ska avgöras i den överenskommelse om samarbete som parterna ska ingå. Den statliga kompensationen för kommunernas del av ansvaret för behandling av personer med spelmissbruk bedöms ligga inom intervallet 7,2-11 miljoner kronor.

Nuvarande ansvarsförhållanden mellan huvudmännen

Kommunen: Enligt 3 kap. 7§ och 5 kap. 9§ socialtjänstlagen har kommunerna ett ansvar för att arbeta förebyggande och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, s.k. substansmissbruk. Andra former av missbruk, såsom spelmissbruk ingår inte i kommunernas ansvar enligt dessa bestämmelser. En enskild som behöver hjälp för sitt spelmissbruk kan dock bli berättigad till stöd enligt 4 kap 1§ socialtjänstlagen om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Landstinget: Har ett ansvar för att förebygga och behandla spelberoende utifrån att det är att betrakta som en psykiatrisk diagnos.

Problem med nuvarande ansvarsförhållanden

Uppfattningen som förs fram i promemorian är att varken socialtjänst eller hälso- och sjukvård har något tydligt ansvar enligt gällande lagstiftning för att motverka spelmissbruk. Utifrån detta riskerar personer att hamna mellan stolarna.

Synpunkter

FSS *instämmer* i bedömningen att spelberoende och spelmissbruk kräver insatser från samhällets sida då det leder till stora konsekvenser för de drabbade, anhöriga och samhället i stort. Vidare *instämmer* FSS helt i att spelområdet präglas av delvis konkurrerande och motstridiga intressen. Där torde staten ha ett stort ansvar i att förebygga risker särskilt utifrån ägandet av ett stort spelbolag.

Ansvarsfrågan

FSS anser att utredningen alltför lättvindigt sammankopplat substansmissbruk med spelmissbruk. Här behövs mer studier så att spelmissbrukaren verkligen får verkningsfull vård och behandling.

FSS ställer sig frågande till promemorians slutsats om att det i nuläget är otydligt om vem som har ansvar för vad i frågan om spelmissbruk då det inte torde råda några tvivel om att det ingår i hälso- och sjukvårdens ansvar. Problemet är snarare att hälso- och sjukvården inte gör det de ska i förhållande till denna målgrupp. Detta är tyvärr inte ett ovanligt förhållningssätt även beträffande andra psykiatriska sjukdomstillstånd. Det handlar oftast inte om någon ovilja hos professionen utan om alltmer krympande resurser inom den psykiatriska vården. Effekten blir dock att kommunen förväntas kompensera psykiatrins tillkortakommanden utifrån kommunens yttersta ansvar. Det är inte ovanligt att kommunerna tvingas bevilja och bekosta vård på behandlingshem även för komplicerade psykiatriska tillstånd, exempelvis grava självskadebeteenden.

Promemorian tydliggör inte hur ansvaret ska fördelas mellan huvudmännen varken beträffande förebyggande arbete eller behandlande insatser. Om förslaget att utöka kommunernas ansvar till att omfatta även spel om pengar kommer landstingen med inte så liten sannolikhet, att om möjligt, backa ännu mera ifrån sitt ansvar för denna målgrupp.

Överenskommelse mellan kommun och landsting

Det kan i sig finnas en logik i att även denna problematik omfattas av en överenskommelse på länsnivå. Men så länge ansvarsgränsen mellan kommunen och landstinget inte är löst är detta inte meningsfullt. Det förtjänar dock att påpekas att såväl landsting som kommun även utan överenskommelse kan initiera till att en samordnad individuell plan upprättas vid behov av samordnade insatser från flera huvudmän om det finns behov av detta.

Finansiering

De uppskattade kostnaderna för kommunernas del är påfallande lågt beräknat. Dels utifrån att uppdraget ska omfatta ett förebyggande, utredande och behandlande arbete. Dels utifrån att det är ett kompetensområde som kräver utbildning av personal, nya arbetssätt och rutiner. Om ansökningarna ska utredas utifrån socialtjänstlagen som är en rättighetslag med påföljande möjligheter för den enskilde att överklaga besluten kan det främja tillväxten av behandlingshem för spelmissbruk, vilket i så fall kommer att öka kostnaderna ytterligare.

Arbetsituationen inom socialtjänsten

För närvarande är den kommunala socialtjänsten under ett extremt tryck som inom överskådlig tid inte ser ut att förändras. Det finns därför anledning att ifrågasätta lämpligheten i att utöka socialtjänstens ansvarsområde i nuläget.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Karl Gudmundsson, ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärdsmodellen. Vi arrangerar årligen den socialpolitiska konferensen Socialcheferdagarna. Läs mer på socialchefer.se och socialcheferdagarna.se